

Robert W. Chambers

EL REI DE GROC

seguit de

L'HABITANT DE CARCOSA

Ambrose Bierce

Introducció i traducció
d'Albert Pijuan

Angle Editorial

Títols originals:

The King in Yellow, de Robert W. Chambers

«An Inhabitant of Carcosa», d'Ambrose Bierce

© Albert Pijuan, per la traducció i la introducció

© 9 Grup Editorial, per l'edició

Angle Editorial

Muntaner, 200, àtic 8a

08036 Barcelona

T. 93 363 08 23

www.angleeditorial.com

angle@angleeditorial.com

Primera edició: gener de 2015

ISBN: 978-84-16139-29-3

DL B 27271-2014

Imprès a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre, ni la seva incorporació a un sistema informàtic, ni la seva transmissió en cap forma ni per cap mitjà, sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes, sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

Robert W. Chambers

EL REI DE GROC

seguit de
L'HABITANT DE CARCOSA
d'Ambrose Bierce

Traducció i introducció
d'Albert Pijuan

 Angle Editorial

Taula

9 Introducció, d'Albert Pijuan

EL REI DE GROC

33 EL REPARADOR DE REPUTACIONS

97 LA MÀSCARA

131 AL PATI DEL DRAC

147 EL SIGNE GROC

183 L'HABITANT DE CARCOSA

d'Ambrose Bierce

INTRODUCCIÓ

A l'ordre del dia

«Rei Groc», «Carcosa», «el llac» o «estrelles negres» són el que Rust Cohle i Marty Hart obtenen com a resposta en els interrogatoris a sonats, drogoaddictes, criminals i deficients mentals relacionats amb l'assassinat de Dora Lange. Parlem de *True Detective*, sèrie televisiva que es troba en el podi de la ficció contemporània, creada per l'escriptor Nic Pizzolatto i produïda per l'HBO. El relat arrenca amb la investigació d'un assassinat ritual descobert en algun punt de Louisiana, a les profunditats de l'Amèrica del Nord més profunda. A mesura que la investigació progressa, el crim es va revelant com un cas més d'una onada de sacrificis humans comesos per un grup d'adoradors d'un tal Yellow King.

Els espectadors que ignoraven que la referència al Yellow King era, de fet, una referència, devien pensar que la història s'empatollava més del compte. Una tra-

ma policíaca amb la típica parella d'investigadors yin-yang que a cada minut carrega més cap a l'ocultisme demoníac d'estètica vudú... Què? Però els espectadors que *sabien* que allò dels acòlits del Rei de Groc es remetia a la mitologia extravagant però també juganera que va crear Robert William Chambers l'any 1895, devien estar bojos d'alegria.

És comprensible que l'espectador que llegeix habitualment en català vagi una mica perdut en el tema: aquesta tradició, la dels *Yellow Mythos* o mites de groc, aglutina una bona pila de narracions, poemes, falsos testimonis, cançons de black metal, jocs de taula, pel·lícules i obres de teatre¹ que formen un zim-zam de referències creuades prou fornit. De fet, els mites de groc han fet les delícies de milers de lectors en els més de cent anys que fa que van començar; delícies que el lector en català no ha pogut tastar, bàsicament perquè no n'hi ha res —*res*— traduït. Aquesta dada freda suggereix una pregunta col·lateral que té a veure amb la

1. També hi ha un hotel de luxe a Kuala Lumpur batejat en homenatge a l'obra de Chambers, el Carcosa Seri Negara, construït per Sir Frank Swettenham quan la ciutat era la capital del protectorat britànic dels Estats Malais Federats. Sir Swettenham va llegir *El Rei de Groc* i no va interpretar que Carcosa fos un purgatori, o la residència del mal, o la ciutat fantasmal per on vaguen les ànimes que sucumbeixen a l'entitat demoníaca del Rei de Groc; no. Sir Swettenham va posar-se etimològic i, convençut que *Carcosa* provenia de la unió dels mots italians *cara* i *casa*, va batejar el seu hotel com la *Casa Desitjable* de Seri Negara.

qüestió més profunda dels problemes i les mancances de la literatura catalana.

Però abans de ficar-nos en aquests fangars hauríem de saber què és això de...

Els mites de groc

El Rei de Groc és una raresa de rareses. El mateix Chambers és una raresa entre els rars.

Robert William Chambers (1865-1933), descendent de la família fundadora de la ciutat de Providence, capital de l'estat de Rhode Island, era il·lustrador de les revistes *Vogue* i *Life*. Un dia decideix posar-se a escriure.

Al tombant de segle, el públic femení és el nou públic a explotar. Chambers es llança a la literatura anticipant-se unes quantes dècades a la proclama zappaniana de *We're only in it for the money*. Chambers es fa famós amb novel·les roses i melodrames de societat. Publica quaranta-cinc llibres en vint anys, i més de vuitanta al cap de la seva carrera. Exacte, Corín Tella-do amb bigoti. La fórmula li funciona fins al punt de poder-se permetre una vida de luxes novaiorquesos. A la casa d'estiueig, d'unes tres-centes hectàrees, hi caça, hi pesca i hi col·lecciona antiguitats xineses i japoneses i armeria medieval. També cultiva la narració històrica: causa furor amb un cicle de novel·les molt venedor dedicat als enamoraments durant la guerra franco-prusiana. A més a més, escriu llibres infantils i obres de

teatre, i s'adapten al cinema mut catorze de les seves obres. Pioner de l'ecologisme, es vanta d'haver plantat 20.000 arbres. L'àmbit de la criptozoologia dedica una efemèride a Chambers: amb la novel·la *Police!!!* (1915) es guanya el mèrit de ser el primer escriptor a situar una ficció en el món de la flamant pseudociència.

I, enmig de tot això, publica *El Rei de Groc* (*The King in Yellow*), una de les poques coses que va escriure sense tenir l'ull posat en el mercat i, al capdavant, l'única obra que el sobreviurà.

El Rei de Groc és un recull de deu relats. D'aquests n'hi ha quatre que giren al voltant d'un llibre maleït. El llibre dins del llibre també es diu *El Rei de Groc*, i és una obra de teatre. L'obra, de la qual només coneixem el poc que en podem espigolar en els relats de Chambers —i que, evidentment, altres autors s'han entretingut a escriure sencera—, mostra la veritat última i terrible de l'univers, que té a veure amb l'arribada del Rei de Groc, «el Rei al qual tots els emperadors han servit», i l'establiment del seu imperi en el nostre món. Era l'aire que es respirava en el tremendista *fin de siècle*.

Se suposa que fenòmens com *True Detective* o *Lost* són l'última moda en construcció narrativa perquè incorporen referències constants a altres obres, fins al punt que només se'n pot assaborir plenament la progressió dramàtica si s'acut a aquestes referències... Si algú troba que aquesta és la gran novetat narrativa del segle XXI que abandoni la sala, si us plau. La referència

creuada és un recurs que es practica, poc o molt, de manera conscient o inconscient, en qualsevol forma no només narrativa sinó també artística, per descomptat. Qualsevol obra, *ho expliciti o no*, remet a una altra obra. Qualsevol obra pot complementar-se, enriquir-se o revelar-se sota una nova llum acudint a les citacions o referències que pressuposa la seva mera existència. Ara bé, també pot agafar-se aquesta característica intrínseca a la creació humana i dur-la als extrems d'un Georges Perec, per exemple. O en un signe totalment diferent, construir cicles literaris engreixats per diversos autors i que, entre d'altres virtuts, aconseguixen abolir la idea de plagi.

El Rei de Groc és l'origen de les ramificacions literàries que, aplegades, s'han acabat anomenant *els mites de groc*². Mites en els quals H. P. Lovecraft (1890-1937) va admetre públicament haver-se inspirat per endegar els seus mites de Chtulhu. Lovecraft, individu gens habituat a honrar deutors vius.

El lligam més recent, més popular i també el més refinat dels mites de groc és la sèrie televisiva *True Detective*, sí, però abans hi ha hagut altres autors que han fet aportacions destacables per eixamplar i enriquir els mites des dels llocs més inesperats. Alguns dels autors

2. També poden rebre el nom de *mites de Carcosa* o *mites d'Hastur*, encara que la simple elecció del lema principal ja comporta privilegiar una versió de la història.

que han volgut participar en l'univers de Chambers són Robert A. Heinlein, Stephen King, Joseph S. Pulver, Robert Silverberg, Thomas Ligotti o el mateix Lovecraft. Els agosarats que van escriure l'obra de teatre completa basant-se en les magres pistes que havia col·locat Chambers són James Blish i Lin Carter. L'any 1999, Thomas Rying, un tipus que es presenta al món amb barret i monocle sota el lema *Anachrony Now!*, també va escriure l'obra sencera d'*El Rei de Groc*, que va ser duta a escena per una tal Melanie Gunkes al Capitol Theatre d'Olympia³. Raymond Chandler té un relat que es diu «The King in Yellow», de l'època en què Philip Marlowe encara era Steve Grayce. Malgrat que no està relacionat amb l'univers maligne de Chambers, la conya de Chandler és molt fina: el detectiu investiga la mort d'un jazzman conegut amb el sobrenom de *King* a qui agradava vestir pijames grocs.

Arribats a aquest punt, però, és obligatori que abans fem una puntualització sobre...

3. Que sapiguem, només hi ha dues adaptacions audiovisuals d'*El Rei de Groc*, totes dues del relat homònim: una pel·lícula de (si som benèvol) sèrie B, dirigida el 2001 per un tal Aaron Vanek i, atenció, un episodi del programa *Ficciones*, sèrie d'adaptacions literàries per a la petita pantalla emesa a Televisión Española de 1971 a 1981. L'any 1974 es va emetre «El guardián del signo amarillo», adaptació protagonitzada per José María Prada, Tomás Ares, Àngels Moll i Enric Casamitjana.

El color groc

Res més desencaminat que utilitzar «el Rei Daurat» com a sinònim de la creació de Chambers.

El groc d'aquest rei no és l'*aurum*, 'or' i 'groc' en llatí, ni tampoc el de l'estiu o el de la llum del sol, que és el color de la claredat, de la saviesa, de la tèbia calma de la casa del coneixement. Tampoc no és el groc de l'entusiasme o de l'optimisme. Ni el groc del Vaticà. Recordem que *El Rei de Groc*, el llibre dins del llibre, és una obra de teatre. Teatre, groc, Molière mort sense extremunció... No s'augura res de bo.

El groc de Chambers és l'*altre*, el color d'arrels medievals, el de Judes Iscariot, el que els heretges havien de dur davant els tribunals de la Inquisició, el groc de la malaltia, de les afeccions de fetge, de la putrefacció, el groc de l'enveja, la gelosia i l'ambició. I malgrat tot, aquest *altre groc* també acaba convertit en el símbol d'una deïtat, la que prové de Carcosa, i que s'oposa al Déu lluminós del groc convencional.

Que el groc de Chambers sigui l'*altre groc* es deu als aires de l'època, naturalment. A finals del dinou, un dels moviments en voga a Europa, però sobretot a França, era el del decadentisme. Chambers va estudiar Belles Arts a París, on va viure-hi de 1886 a 1893. D'entrada, es va vincular al moviment decadentista a través de les arts plàstiques. Segurament va tenir notícies de la revista *The Yellow Book*, que si bé era editada

a Londres, devia el groc del seu títol a la moda parisenca d'enquadrar amb tapes grogues els llibres de contingut obscè o nocius per a la moral pública. Aquesta «precaució» editorial va començar amb *Contra natura* (*À rebours*)⁴, del francès Joris-Karl Huysmans, considerada l'obra seminal del moviment decadentista i que guanyaria popularitat en els judicis contra Oscar Wilde. Perquè Wilde, vinculat a la revista *The Yellow Book* a través de l'il·lustrador Aubrey Beardsley, fa aparèixer un llibre groc a *El retrat de Dorian Gray*. Lord Henry el regala al turmentat heroi just quan la seva estimada s'acaba de suïcidar. S'entén que aquest llibre és *Contra natura*. Chambers fa una picada d'ullet als fundadors del bàndol de l'*altre groc*: un dels personatges més extravagants de tot el llibre, que apareix en el relat «El reparador de reputacions», es diu senyor Wilde. I podríem continuar triangulant fins a avorrir-nos.

El París del tombant de segle és una influència clara en els relats del prohom de Nova York, fins al punt que la meitat estan ambientats en aquest cronòtop. Però encara hi ha una influència més decisiva.

4. En l'edició de Cátedra, *A contrapelo*.

EL REI DE GROC

Al llarg de la costa esclaten les onades nuvoloses,
els sols bessons s'enfonsen en el llac,
s'allarguen les ombres
a Carcosa.

Estranya nit quan regnen les estrelles negres,
i estranyes les llunes que volten pels cels,
però més estranya encara
la perduda Carcosa.

Les cançons que cantaran les Híades,
on flamegen els parracs del Rei,
moriran sense ser escoltades
en la fosca Carcosa.

Cant de la meva ànima, la meva veu és morta;
mor sense que et cantin, les llàgrimes contingudes
s'assecaran i moriran
en la perduda Carcosa.

Cançó de Cassilda a *El Rei de Groc*.
Acte I, escena 2

La màscara

CAMILLA: Vós, senyor, us hauríeu de treure la màscara.

FORASTER: De veritat?

CAMILLA: És el moment. Tots ens hem tret les disfresses menys vós.

FORASTER: No porto cap màscara.

CAMILLA (*atemorida, a Cassilda*): Cap màscara? Cap màscara!

El Rei de Groc, Acte I, Escena 2

I

No sé res de química, però l'escoltava fascinat. Va agafar un lliiri de Pasqua que la Geneviève havia dut aquell matí de Notre-Dame i el va deixar caure al bol. Immediatament, el líquid va perdre la seva claredat cristal·lina. Durant un segon, el lliiri va ser envoltat per una escuma lletosa que després va desaparèixer deixant un fluid opalescent. Uns

tons que canviaven d'ataronjat a carmesí van jugar a la superfície i, en acabat, el que semblava un raig de sol pur va irrompre des del fons del bol, on hi havia el lliri. En aquell instant va submergir la mà al bol i va treure'n la flor.

—No hi ha cap perill —va explicar—, si ho fas en el moment correcte. Aquest raig daurat és el senyal.

Em va estendre el lliri i jo el vaig agafar. S'havia convertit en pedra, en marbre pur.

—Ho veus? —va dir—, sense màcula. Quin escultor ho podria aconseguir?

El marbre era blanc com la neu, però els filons més profunds brillaven amb un blau cel pàl·lid i una lleu vermellor es concentrava en el cor.

—No em demanis per què —va somriure, adonant-se de la meva sorpresa—. No sé per què els filons i el cor es tenyeixen, però sempre és així. Ahir vaig provar-ho amb un dels peixos de colors de la Geneviève... Aquí el tens.

El peix semblava esculpit en marbre. Però si el miraves a contrallum la pedra estava bellament jaspiada per un blau pàl·lid, i des d'algun lloc profund en sorgia una llum rosada semblant al tint que hi ha adormit en l'òpal. Vaig mirar el bol. Una altra vegada semblava omplert amb el cristall més clar.

—I si ho toqués ara? —vaig preguntar.

—No ho sé —va respondre—, però més val que no ho provis.

—Tinc curiositat per saber una cosa —vaig dir—. D'on prové el raig de llum?

—Sembla un raig de sol autèntic, oi? —va dir—. No ho sé, sempre apareix quan hi submergeixo algun ésser viu. Potser —va continuar, somrient—, potser és l'espurna vital de la criatura que escapa de la font de la qual prové.

Vaig adonar-me que feia broma i el vaig amenaçar amb el bastó, però només va riure i va canviar de tema.

—Queda't a dinar. La Geneviève vindrà aquí directament.

—He vist que anava a la primera missa —vaig dir—, i es veia tan fresca i dolça com aquest lliri... abans que el destruïssis.

—Creus que l'he destruït? —va dir en Boris, greument.

—Destruït, preservat, com ho podem saber?

Vam seure en un racó de l'estudi a prop del seu grup de Moires inacabat. Es va reclinar al sofà, fent voltar el cisell i llucant la seva obra.

—Per cert —va dir—, he acabat l'*Ariadna*, aquella vella peça acadèmica, i suposo que hauré

d'exposar-la al Saló. És tot el que he fet aquest any, però després de l'èxit de la *Madonna* em fa vergonya enviar això.

La *Madonna*, un marbre exquisit per al qual la Geneviève havia posat, havia estat la sensació del Saló de l'any passat. Vaig mirar l'*Ariadna*. Era una obra tècnica fabulosa, però estava d'acord amb en Boris, el món esperava alguna cosa millor d'ell que no pas allò. Tot i això, era impossible pensar d'acabar a temps aquell esplèndid i terrible grup mig amortallat que tenia darrere meu. Les Moires haurien d'esperar.

Estàvem orgullosos d'en Boris Yvain. Ens consideràvem iguals, compartíem el fet d'haver nascut als Estats Units, encara que el seu pare era francès i la seva mare russa. Tothom a Belles Arts li deia Boris, tot i que només hi havia dues persones a qui ell s'adreçava amb la mateixa familiaritat: en Jack Scott i jo mateix.

Potser el fet que jo estigués enamorat de la Geneviève tenia alguna cosa a veure amb l'afecte que em tenia. No és que ho haguéssim reconegut mai, però després d'haver-ne parlat, quan ella m'havia dit amb els ulls plens de llàgrimes que estimava en Boris, vaig anar a casa seva i el vaig felicitar. La impecable cordialitat d'aquella trobada no enga-

nyava ningú, sempre ho he cregut; almenys, per a un dels dos havia estat un consol. En Boris era conscient de tot això, i no crec que ell i la Geneviève parlessin mai del tema.

La Geneviève era encantadora. La puresa de Madonna de la seva cara podria haver-se inspirat en el Sanctus de la missa de Gounod. Però ens agradava que canviés el seu estat d'ànim pel que anomenàvem «les maniobres d'abril». A vegades era tan variable com un dia d'abril: al matí greu, digna i dolça; al migdia riallera, capritxosa; al vespre, el que fos més inesperat. Jo la preferia així abans que amb aquella calma de Madonna que estremia les profunditats del meu cor. Somiava amb la Geneviève quan en Boris va tornar a parlar.

—Què penses del meu descobriment, Alec?

—Em sembla meravellós.

—Ja saps que no en trauré cap profit més enllà de satisfer la meva curiositat fins on sigui possible. El secret morirà amb mi.

—Seria una mala passada per a l'escultura, no ho creus? Nosaltres, els pintors, hi sortim perdent, amb la fotografia.

En Boris va fer que sí mentre jugava amb la punta del cisell.

